

zonder reden, dat de hoogleeraar Brugmans zijn werk over de geschiedenis van de stad onzer inwoning sinds 1795 genoemd heeft „het nieuwe Amsterdam". In de inleiding doet hij uitkomen, dat, terwijl er tusschen het Amsterdam van de 13de en dat van de 18de eeuw een historische samenhang valt aan te toonen, zelfs door de Hervorming nauwelijks onderbroken, het revolutionnaire tijdvak daarentegen een diepe kloof geslagen heeft: het maatschappelijk leven is gansch anders geworden, de gilden zijn verdwenen, de handel moet op anderen leest worden geschoeid; wat van niet minder beteekenis is, de regeeringsvorm is totaal gewijzigd: de burgerij gaat invloed oefenen op het bestuur der gemeente, terwijl van een overwicht der stad op de regeering van provincie en gemeenebest geen sprake meer is.

Het moge waar zijn, dat de omwenteling te onzent vooral negatief is geweest, ze heeft dan toch heel wat opgeruimd. Heel ~~het~~ oligarchische regeeringstoestel van stedelijke, ook wel plattelands-grootheden, in het genot van een aantal praerogatieven, waar de maatschappij aan ontgroeid was, gaat voorgoed in den maalstroom van den tijd ten onder. En om nog eens enkele belangrijke gevolgen op staatkundig gebied te noemen — we komen straks nog wel over andere te spreken — Staats-Brabant en Drente worden tot gelijkgerechtigde gewesten verklaard, de Oost-Indische Compagnie wordt opgeheven en haar bezittingen aan den Staat getrokken. Er komt ongetwijfeld een nieuwe tijd, een *novus saeculorum ordo*, gelijk sommigen in die dagen wel beseft hebben.¹⁾ Bij de nadering der Franschen was de oude Republiek onmachtig, zich langer op de been te houden, maar ook, als de Franschen niet gekomen waren, zou ze zich niet lang meer hebben kunnen handhaven: „si les Français" — aldus de zoo vroeg gestorven Prins Frederik — „n'étaient pas venu nous conquérir, nous aurions péri par nôtre propre faiblesse."²⁾ Reeds tientallen jaren tevoren had een hoog ambtenaar als Frans Hemsterhuis haar val voorspeld; hij vreesde, dat zij het lot van de Etruriërs zou ondergaan: een vrijwel spoorloze verdwijning van het aardrijk.³⁾

Nu, zoo erg is het ten slotte niet geweest. Toch komt men in 1795 wel aan een eindpunt, er knapt iets af. Af te wijken van de

¹⁾ cf. Thorbecke, Historische Schetsen, p. 119.

²⁾ Gedenkstukken, 1795—1798, p. 1010.

³⁾ Brummel, Hemsterhuis, p. 43.